

PŘÍČINY VZNIKU BEZDOMOVSTVÍ U MLADÝCH LIDÍ

Ústí nad Labem 5.11.2014
Mgr. Ilja Hradecký

PŘEHLED

- Souvislosti
- Současný rámec
- Struktura péče a související problémy
- Počty chovanců a jejich struktura
- Výstup z institucí a zajištění bydlení
- Důsledky ústavní péče
- Shrnutí
- Výhled

Příčiny bezdomovství

- osobnostní (mentální, psychická, fyzická, osamělost, závislosti, nezralost)
- vztahové (manželské, generační, domácí násilí, zneužívání)
- materiální (nezaměstnanost, dluhy, ztráta živitele, oběť podvodu)
- institucionální (opuštění dětské instituce, propuštění z vězení)
- většinou souběh nebo kombinace více faktorů

SOUVISLOSTI

- 1887 ochranná izolace donucovací pracovny nebo do polepšovny
- 1931 výchovny, věk od 14 do 18 let
- 1952 ústavní výchova pro děti a mládež od 0 do 18 let, zavedeny kojenecké ústavy
- 1969 družení SOS dětských vesniček – NNO
- 1991 jako alternativa institucí náhradní rodinná péče

SOUČASNÝ RÁMEC

- Ochránci dětí jsou všichni, kdo se s ohroženým dítětem setkají
- Nejvíce kompetencí je svěřeno soudům a obecním úřadům.
- Současný systém je velmi složitý a nepřehledný, řeší přímo pět ministerstev.
- Koordinace aktivit téměř neexistuje.

RÁMEC: MINISTERSTVA

- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Ministerstvo spravedlnosti
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Ministerstvo zdravotnictví
- Ministerstvo vnitra

RÁMEC: DALŠÍ ORGÁNY

SOUDY

- Výlučně omezení rodičovských práv a odpovědnosti
- Zahajují opatrovnická řízení
- Nařízení, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy
- Lhůty jsou příliš dlouhé, soudy jsou přetíženy
- Problém: složité formální okolnosti

RÁMEC: DALŠÍ ORGÁNY

SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

- obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- obecní úřady
- krajské úřady
- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
- Také další právnické a fyzické osoby

STRUKTURA ÚSTAVNÍ PÉČE

- Kojenecký ústav: pro děti od narození do 3 let
- Dětský domov: děti od 3 do 18 let s nařízenou ústavní výchovou
- Dětský domov se školou: děti od 6 do 18 let s nařízenou ústavní výchovou
- Diagnostický ústav: děti školního věku se soudem nařízenou ústavní výchovou
- Výchovný ústav: děti nad 15 let se soudem nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou
- Sociální služby: děti s postižením
- SOS dětské vesničky na pomezí mezi institucí a náhradní rodinou

PROBLÉMY

- Dítě nebývá svěřeno jednomu konkrétnímu vychovateli
- Časté střídání pečovatелů
- Nemožnost vytvoření trvalého citového vztahu
- Střídání nejen vychovatelů, ale i ústavů
- Nedostatek sociálních podnětů
 - ⇒ syndrom ústavní závislosti
 - ⇒ problém se začleněním do společnosti

POČTY CHOVANCŮ (1)

- Přibližně 20 tisíc dětí v institucích
- V ústavech je 100 dětí na 10.000 dětí v populaci
- 41 oboustranných siroteků, < 0,6 %
- Naopak téměř 5 % je na útěku
- 580 tisíc v neúplných rodinách

POČTY CHOVANCŮ (2)

- Děti osamělé, oboustranní sirotci
- Děti ohrožené
- Děti rizikové
- Děti, které již mají zkušenosti s kriminalitou
- Průměrná délka pobytu dětí:
 - v dětských domovech je 14, 5 roku,
 - v dětských domovech se školou je 2,4 roku (některé děti až 17 let),
 - ve výchovných ústavech je 1,3 roku, od 1 měsíce až po 13 let.

MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ

Podíl dětí v ústavní péči (na 100 000 obyvatel
ve věku 0 – 17 let)

	1989	1990	2006
Česká republika	682,3	704,4	1 313,3
Maďarsko	537,1	488,4	388,6
Polsko	554,0	572,7	725,7
Slovensko	559,7	536,8	665,2
Bulharsko	-	1 281,4	657,0
Rumunsko	-	724,5	625,4
Ukrajina	224,9	220,6	499,5

Zdroj: UNICEF

BYDLENÍ PO VÝSTUPU

- Návrat do původní rodiny
- Někteří odmítají se do původní rodiny vrátit
- Nájem bytu (velmi zřídka)
- Častější jsou veřejné ubytovny
- Pobytové sociální služby
- Podobným problémem je zajištění zaměstnání

ZKUŠENOSTI S INSTITUCÍ

- 28 % ze všech respondentů má zkušenost s ústavní výchovou
- z toho:
 - 48 % do 26 let
 - 22 % na 26 let
- z hlediska doby bez domova:
 - 31 % více než rok bez domova
 - 23 % méně než rok bez domova

DŮSLEDKY

- Během let 1995 - 2004 opustilo institucionální péči celkem 17 454 dětí.
- Celkově se trestné činnosti dopustilo 9751 dětí (tj. 56 %).
- Před a během pobytu v institucionální péči se dopustilo trestné činnosti pouze 3209 dětí, tj. 18 %
- Trestné činnosti až po odchodu z institucionální péče se dopustilo 8866 dětí, tj. 51 %, z nich do roka po odchodu 1681 dětí, tj. asi 10 %

(Výzkum MV)

SHRNUTÍ (1)

- V České republice je v institucionální péči umístěn vysoký počet dětí.
- Děti jsou často umísťovány do domovů z důvodů ekonomických a sociálních a pro poruchy chování.
- Velký počet dětí je umístěn v institucionální péči dlouhodobě, až do dospělosti.
- Výkon ochranné výchovy a ústavní výchovy není v praxi oddělen.

SHRNUTÍ (2)

- Útěkuvost dětí z institucionální péče je dlouhodobě neřešený problém.
- Děti z ústavů mají šestnáctkrát častěji psychiatrickou diagnózu, osmkrát častěji užívají psychofarmaka a 56 procent z nich se dopouští trestné činnosti.
- Mladí lidé odcházejí do neznámého prostředí.
- Neexistuje státem garantovaný systém sociální prevence.

SHRNUTÍ (3)

- Většinou nejsou schopni hospodařit se svými finančními prostředky.
- Nemohou si z vlastních prostředků zajistit standard bydlení a spotřeby, na který byli zvyklí.
- Mnozí jsou vztahově naivní, navazují jen povrchní a účelové vztahy.
- Jsou důvěřiví, snadno naletí podvodníkům.
- Nejsou často schopni integrovat se bez komplikací do společnosti.

VÝHLED

- Změny v sociálně-právní ochraně dětí
- Změny v oblasti výkonu pěstounské péče
- Práva osob pečujících a osob v evidenci
- Povinnosti osob pečujících
- Zvýšení odměn pěstouna
- Dávka pro děti, které po dosažení zletilosti opouštějí pěstounskou péči
- Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte
- Sociální bydlení

PROCES ZMĚN

- Změna systému práce orgánů sociálně-právní ochrany a soudů
- Vytváření sítě služeb pro práci s rodinami
- Rozvoj náhradní rodinné péče, profesionalizace pěstounské péče
- Transformace pobytových zařízení – odklon od ústavů
- Sjednocování (gesce, financování, metodiky, informační systém)
- Plnění Koncepce řešení bezdomovství

Děkuji za pozornost

hradecky@nadeje.cz